

Udskrift af dombogen

DOM

Afsagt den 2. november 2015 i sag nr. BS SKSæ-1297/2014:

H

mod

M

Sagens baggrund og parternes påstande

Denne sag, der er anlagt den 19. september 2014, drejer sig om, hvorvidt sagsøgeren, H, efter parternes separation har et kompensationskrav mod sagsøgte, M, i henhold til aftale i parternes ægtepagt. M har gjort gældende, at kompensationsaftalen er ugyldig som stridende mod retsvirkningsloven, på grund af bristende forudsætninger eller i medfør af aftalelovens § 36. Såfremt kompensationsaftalen i ægtepagten kendes ugyldig, er det spørgsmålet, om hele ægtepagten er ugyldig og skal tilsidesættes.

H har principalt påstået, at M skal dømmes til at betale 1.016.938 kr. med procesrente fra den 31. juli 2014, subsidiært med procesrente fra den 19. september 2014.

H har subsidiært påstået, at M skal tilpligtes at anerkende, at den mellem parterne den 7. april 2006 oprettede ægtepagt er ugyldig og skal tilsidesættes i sin helhed.

M har påstået frifindelse.

Oplysningerne i sagen

H har fri proces til at nedlægge sin principale påstand.

M har fri proces.

Denne dom indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a, stk. 2.

Den 7. april 2006 oprettede parterne en ægtepagt, der bl.a. har følgende ordlyd:

"

1.1. Alt, hvad vi hver især ejer ved ægteskabets indgåelse, samt alt, hvad vi hver især erhverver i fremtiden, skal tilhøre den pågældende som skilsmissesæreje og derfor ikke deles i tilfælde af separation eller skilsmisse.

1.2. Efter 3 års ægteskab påbegynder $\dagger$ erhvervelsen af ret til en del af værdien af M ejendom som kompensation for den indsats, hun igennem tiden yder i bedriften.

1.3. Denne kompensation skal på tidspunktet for en eventuel separation eller skilsmisse beregnes som et beløb svarende til 2 1/2 % af den seneste offentlige vurdering af ejendommen for hvert år efter det 3. år efter ægteskabets indgåelse, dog maksimalt 50 %.

1.4. Opløses ægteskabet i løbet af et kalenderår, beregnes der forholdsmæssig værdi for den forløbne periode.

1.5. Indtægterne af særejet, samt hvad der træder i stedet for særejet, skal også være skilsmissesæreje.

..."

Ægtepagten blev tinglyst den 10. april 2006, og den 15. april 2006 indgik parterne ægteskab.

Ved ansættelseskontrakt underskrevet af parterne den 28. december 2008 ansatte M $\dagger$ i fleksjob i perioden fra den 1. december 2008 til den 30. april 2009, hvor der er enighed om, at hun skulle på barsel.

Ved ansættelseskontrakt underskrevet af parterne den 8. februar 2010 ansatte M påny $\dagger$ i fleksjob fra den 8. februar 2010.

Det fremgår af ansættelseskontrakterne, at $\dagger$ i den første ansættelsesperiode skulle aflønnes med 17.363 kr. pr. måned og i den anden ansættelsesperiode med 17.863 kr. pr. måned. Hertil kom pension. Der er enighed om, at kommunen har refunderet 2/3 af lønnen.

Ved brev af den 30. marts 2014 blev $\dagger$ opsagt fra fleksjobbet.

Parterne blev separeret ved bevilling af den 23. april 2014.

Ved e-mail af den 1. juli 2014 rejste $\dagger$ daværende advokat krav på kompensation efter ægtepagten.

Der er fremlagt årsopgørelser for $\dagger$ for perioden 2004-2014. Parterne er enige om, at hun i gennemsnit har haft en årlig indkomst på 330.839

kr.

Der er fremlagt årsrapporter for parterne for 2009, 2010, 2011 og 2012. Der er fremlagt skatteregnskab for 2013. Det fremgår af skatteregnskabet for 2013, at parterne med udgangen af 2013 havde en samlet egenkapital på 9.576.228 kr.

Der er ikke uenighed om, at kompensationskravet størrelsesmæssigt er opgjort i overensstemmelse med ægtepagten.

H har forklaret, at hun er 46 år. Hun bor i Silkeborg i en lejet bolig, som hun har boet i siden parternes samlivsophævelse. Hun bor sammen med sin nye kæreste. Parternes fællesbørn, M på 6 år og P på 4 år, har bopæl hos hende. Børnene er hos M hver anden uge. Hun har siden efteråret 2014 haft et fleksjob i et forlystelsescenter i Silkeborg mellem 9 og 12 timer om ugen. Allerede mens hun var barn, havde hun smerter i ryggen. Som 19-årig fik hun en stivgørende rygoperation. Indtil 2003, hvor hun blev sygemeldt med rygproblemer, arbejdede hun fuld tid. I 2004 blev hun fyret fra sit job. Herefter var hun igennem et længere udredningsforløb, indtil hun i 2008 blev visiteret til fleksjob. M og hun lærte hinanden at kende i september 2004. I december 2004 flyttede de sammen på hans gård. M kan ikke have været i tvivl om, at hun havde alvorlige rygproblemer. Inden de flyttede sammen, skrev hun til ham, at hun pga. sin ryg ikke kunne tage fat på samme måde som hans mor, der på daværende tidspunkt boede på gården. Hun var desuden i et afklaringsforløb med jobprøvninger, hvilket han var bekendt med. Hun modtog sygedagpenge, da parterne flyttede sammen. I 2005 blev hun tilkendt en løbende ydelse fra sit forsikringsselskab. Da samlivet blev etableret, havde hun en gæld på ca. 170.000 kr. I 2007 indfrie hun den sidste del af gælden. Kort tid efter at parterne var flyttet sammen, begyndte de at tale om børn og ægteskab. De var rimelig enige om, at der skulle være særeje i ægteskabet. Hun var helt indforstået med, at hun ikke skulle have halvdelen af M's formue i tilfælde af skilsmisse. Det var M, der foreslog, at de skulle kontakte X, som var hans rådgiver. Hun mener, at det var X, der foreslog, at de skulle indgå en aftale om kompensation i ægtepagten. Kompensationsaftalen var vigtig for hende. Hun tænkte meget over, om hun skulle underskrive ægtepagten, som hun vidste stillede hende dårligere end udgangspunktet. Hun mener, at de var til 2 møder på Silkeborg om ægtepagten. Det blev drøftet, fra hvornår hun skulle være berettiget til kompensation og med hvilken procentsats. Det var hende, som medbragte det meste af indboet til det fælles hjem. Hun bidrog også til istandsættelse af gården. Hun udførte de opgaver på gården, som hun fysisk kunne klare. Hun fejede, gav dyrene mad og kørte traktor. M's gård er en gammel slægtsgård med 70-90 køer og med marker, som dyrkes. De første år af samlivet havde M fuldtidsarbejde hos X. Det var da hende, som kiggede til dyrene om morgenen. Når det var kælvningssæson kiggede hun til dyrene mange gange om dagen. Da hun blev ansat i fleksjob på gården, stod hun også for regnskaberne og foretog indberetninger. Under

ægteskabet havde parterne hver sin økonomi. De havde dog en fælles mad-konto, som de begge indbetalte til. De havde ikke nogen fast aftale om, hvem der skulle betale hvad. M betalte dog alle udgifterne på ejendommen. Hun betalte gaver, ting til huset, fornødenheder til børnene og udgifterne til bør-nepasning. Da M begyndte i dagpleje, betalte M dog halvdelen af børnepasningsudgifterne. Det var altid hende, som lavede mad, vaskede tøj og fyrede om morgenen. Rengøring deltes de om. Det var en fleksjobvejle-der, som i 2008 foreslog, at hun kunne blive ansat hos M. Parterne var he-refter til et møde med vejlederen, hvor de blev vejledt om vilkårene for et fleksjob. På daværende tidspunkt havde de i længere tid været i fertilitetsbe-andling, og de var enige om, at et fleksjob hos M ville skabe ro og være godt for familien. Hun fik udbetalt ca. 200.000 kr. i løn årligt for fleksjobbet. 2/3 af lønnen blev refunderet af kommunen. Parterne drøftede ikke kompen-saftalen i ægtepagten i forbindelse med, at fleksjobaftalen blev indgået. De drøftede i det hele taget ikke bestemmelsen fra ægtepagten blev underskre-vet, og indtil hun i 2014 ophævede samlivet. Parterne var enige om, at børne-ne skulle passes hjemme, mens de var små. M blev passet hjemme, til han skulle i børnehave, og M til hun var 2 år. På et tidspunkt under ægtes-kabet blev M afskediget fra sit job i M. Herefter arbejdede han udelukkende på gården, og hendes arbejdsopgaver ændredes. Det var hende, som ønskede separationen. Hun syntes ikke, at M prioriterede familien. Hun flyttede i starten af 2014 og medtog kun indbo i begrænset omfang. Hun havde slet ingen opsparing eller formue ved samlivsophævelsen. Hun havde heller ikke nogen gæld. Hun har dog efterfølgende måtte låne penge til at etablere sig for. Da hun flyttede, spurgte M, om hun var klar over, at hun havde krav på mere end 1 mill. kr. efter kompensationsaftalen i ægtepagten. Under ægteskabet betalte M ca. 45.000 kr. for en operation, som hun fik udført på et privathospital.

M har forklaret, at han er 55 år. Han er uddannet i M, hvor han arbejdede i 30 år frem til 2010. Siden 2010 har han udeluk-kende arbejdet på gården. Før 2010 var gården en deltidsbeskæftigelse. Går-den er en slægtgård, som har været i familiens eje siden 1759. Der er 352 tønder land, hvoraf 100 er under plov. Han har været eneejer af gården siden januar 2005. Han fik første gang andel i gården i 1981. Han har købt gården på favorable vilkår, og drømmer om at give den videre til sine egne børn. Gården er ikke helt tidssvarende, og den årlige omsætning er kun på ca. 400.000 kr. Han lever primært af sin fratrædelsesgodtgørelse fra M og af sine værdipapirer. Da parterne skulle giftes, var de enige om at oprette en ægtepagt om særeje. Det var naturligt, at han kontaktede sit råd-givningsfirma, M, der herefter hjalp dem med oprettelsen. Parterne drøftede ægtepagten på et møde med advokat M og senere på et telefon-møde. Ægtepagten blev gennemgået med dem inden underskrivelsen. Kompensationsaftalen kom ind i ægtepagten, fordi H sagde, at hun ikke ville arbejde på gården i årevis uden at få noget for det, hvis han så på et tidspunkt skiftede hende ud med en yngre model. De havde en længere drøf-telse af, hvorledes kompensationsaftalen skulle udformes, herunder fra hvil-

ket tidspunkt, der skulle være krav på kompensation, med hvilken procent-sats og at hvilket beløb. Parterne drøftede ikke kompensationsaftalen fra ægtepagtens oprettelse og indtil samlivsophævelsen. Da han ansatte H i fleksjob, tænkte han på kompensationsaftalen, men de havde på daværende tidspunkt et godt ægteskab, og skilsmisse var ikke i hans tanker. Han bragte derfor ikke spørgsmålet om, hvorvidt kompensationsaftalen fortsat skulle være gældende, på bane. Han tænkte, at H ikke kunne få i både pose og sæk. I forbindelse med samlivsophævelsen tilbød han H et mindre kompensationsbeløb. Han synes, at 1 mill. kr. er i overkanten for det, hun har ydet. I starten af parternes samliv var H i stand til at udføre mange arbejdsopgaver på gården. Hun kørte traktor, kørte møg væk, og hun var god til at tage sig af dyrene. Efterhånden blev hendes arbejdsindsats dog mindre. Han har forståelse for, at fertilitetsbehandlingerne og børnene satte en begrænsning for, hvor meget arbejde hun kunne udføre på gården. De sidste måneder af samlivet udførte hun stort set ikke noget arbejde på gården. Han fyrede hende ikke, fordi de var gift, og fordi han stadig var forelsket i hende. Han håbede, at de kunne finde sammen igen. Da de blev gift, var han godt klar over, at H havde dårlig ryg, og at hun ikke kunne arbejde så meget. Han syntes, at det var en god ide at ansætte H i fleksjob, fordi H var frustreret over det lange udredningsforløb, hun havde været igennem, og fordi han havde behov for én til at kigge efter dyrene om morgenen. H skulle arbejde 10-12 timer ugentligt, da det ved arbejdsprøvning var fastslået, at det var det antal timer, hun kunne arbejde. Han fik 2/3 af lønnen refunderet af kommunen. H var også fleksjobansat, mens hun gik alene hjemme med

. Det er primært ham, som har istandsat stuehuset. H hjalp med at tapetsere og sy gardiner. De havde en fælles madkonto, som de hver indbetalte 1.500 kr. til om måneden. I øvrigt havde de separat økonomi. De var i vidt omfang selvforsynende med kød, grønsager og frugt. H medbragte enkelte møbler, da hun flyttede ind. Han har købt de øvrige møbler, som han har beholdt efter samlivsophævelsen. Han betalte halvdelen af børnepasningsudgifterne og udgifterne på ejendom og bil. Han har betalt børnenes møbler og for istandsættelsen af deres værelser. Det er primært ham, der har betalt de ferier, parterne var på. Han købte det meste af sit eget tøj. Parterne har dog også købt tøj til hinanden. Det var H , som købte tøj til børnene, men hun fik jo også børnepengene. Han har betalt for en operation, som H fik foretaget på et privathospital. H 's løn er ikke gået ind i bedriften. Da parterne flyttede sammen, opfordrede han H til at få betalt sin gæld. I de fremlagte skatteregnskaber indgår begge parter indtægter.

Parternes synspunkter

H har i sit påstandsdokument gjort følgende gældende:

"Til støtte for den nedlagte principale påstand gøres det gældende:

at der er indgået en ægtepagt, hvis ordlyd er klar og utvetydig, og som medfører, at sagsøger har krav på et beløb på kr. 1.016.938,00

- at ægtepagtens bestemmelser om sagsøgers kompensation ikke kan tilsidesættes, hverken efter aftaleloven, ægteskabsloven eller forudsætningslæren,
- at bestemmelsen ikke i øvrigt er ugyldig, og
- at sagsøgte ikke har løftet sin bevisbyrde for ugyldighed,
- at sagsøger derfor har krav på betaling i henhold til ægtepagten, og
- at sagsøgers krav kan kræves forrentet med sædvanlig procesrente 30 dage efter påkrav, dvs. den 31. juli 2014 til betaling sker, subsidiært fra sagens anlæg til betaling sker, jf. rentelovens § 3.

Til støtte for den subsidiære påstand gøres det gældende:

- at der er en sådan indbyrdes sammenhæng mellem kompensationsbestemmelsen og aftalen om særeje, at hele ægtepagten skal tilsidesættes, hvis kompensationsbestemmelsen tilsidesættes".

M

har i sit påstandsdokument gjort følgende gældende:

"Til støtte for påstanden gøres det gældende,

- at der ikke er hjemmel i retsvirkningslovens § 28 til at aftale en bestemmelse om kompensation i en ægtepagt som den i sagen omhandlede, hvorfor punkt 1.2 og punkt 1.3 i den indgåede ægtepagt er ugyldige,
- at den indgåede ægtepagt punkt 1.2 og punkt 1.3 er ugyldige på grund af bristede forudsætninger. M ville ikke have indgået en aftale/ægtepagt om kompensation (punkt 1.2 og punkt 1.3), såfremt han på daværende tidspunkt havde været klar over, hvorledes forholdene senere ville udvikle sig, nemlig at parterne ville indgå en ansættelseskontrakt, således at T på den måde blev kompenseret for sit arbejde i bedriften. Det må også have stået klart for T, at M ikke ville have indgået en aftale om kompensation for hendes indsats i bedriften, hvis hun allerede på daværende tidspunkt blev kompenseret i form af almindelig aflønning,
- at aftalen/ægtepagten delvist skal tilsidesættes, nemlig punkt 1.2 og punkt 1.3, da det vil være urimeligt at gøre den gældende, jf. aftalelovens § 36. Ved afgørelsen af, om aftalen delvist skal tilsidesættes efter aftalelovens § 36 tages der bl.a. hensyn til senere indtrufne omstændigheder. I nærværende sag er der tale om, at parterne efter indgåelsen af ægtepagten er blevet enige om, at T skulle have vederlag for sit arbejde i form af løn. T er altså løbende

blevet aflønnet og dermed kompenseret for sit arbejde i bedriften, og set i forhold til det årlige overskud i bedriften, som oftest har ligget et sted mellem 0-100.000 kr., har $\frac{t}{t}$ fået en høj kompensation for sit arbejde.

at $\frac{t}{t}$ arbejdsindsats i bedriften var så lille, at der reelt ikke kan tales om en "indsats" i bedriften som forudsat i ægtepagtens punkt 1.2.

at der alene skal beregnes renter fra nærværende sags indbringelse for Skifteretten, jf. rentelovens § 3, stk. 3. I nærværende sag har der været tvivl om kravets berettigelse og størrelse, og der kan derfor ikke kræves renter fra et tidligere tidspunkt end sagens indbringelse for retten.

Subsidiært kan der alene kræves renter fra den 31. juli 2014, jf. rentelovens § 3, stk. 2.

Renter kan under ingen omstændigheder kræves allerede fra separationsdatoen den 23. april 2014, da forfaldsdagen ikke er fastsat i forvejen i ægtepagten. Ægtepagten indeholder alene en bestemmelse om, hvorledes kompensationen skal opgøres, men ikke en bestemmelse om, hvornår beløbet forfalder til betaling.

Til støtte for den subsidiære påstand gøres det gældende,

at der ikke er en sådan indbyrdes sammenhæng mellem kompensationsbestemmelsen og aftalen om særeje, at hele ægtepagten skal tilsidesættes, hvis kompensationsbestemmelsen tilsidesættes,

at ægtepagten blev indgået inden ægteskabets indgåelse, og at $\frac{M}{M}$ aldrig ville have indgået ægteskab, hvis $\frac{t}{t}$ ikke havde indvilliget i at oprette en ægtepagt om særeje.

Skifterettens begrundelse og afgørelse

Ved ægtepagt af den 7. april 2006 indgik parterne bl.a. aftale om særeje og i denne forbindelse om kompensation til $\frac{t}{t}$ i tilfælde af separation eller skilsmisse.

Kompensationsaftalen, der efter forklaringerne er udfærdiget med juridisk bistand og efter drøftelse mellem parterne, er efter sin ordlyd klar og overskuelig.

Efter retsvirkningslovens § 29 kan ægtefæller med de begrænsninger, som loven medfører, indgå retshandler med hinanden om ejendele, som nogen af dem råder over, og pådrage sig forpligtelser over for hinanden.

Skifteretten finder ikke, at parternes kompensationsaftale efter sin karakter og sit indhold fraviger retsvirkningerne af særejet på en sådan måde, at den

er er ugyldig som stridende imod retsvirkningslovens § 28.

Det fremgår af pkt. 1.2. i ægtepagten, at kompensationsaftalen skal kompensere H for den indsats, hun gennem tiden yder i bedriften.

Det må efter forklaringerne lægges til grund, at H under ægteskabet og det forudgående samliv har arbejdet i M bedrift. Der er enighed om, at H var ansat i fleksjob hos M fra den 1. december 2008 til den 30. april 2009 og fra den 8. februar 2010, og indtil ansættelsesforholdet blev opsagt i 2014, samt at hun oppebar løn herfor, som delvist blev refunderet af kommunen. H har forklaret, at hun ved samlivsophævelsen ingen formue havde, og det må efter forklaringerne lægges til grund, at hun under ægteskabet primært anvendte sine indtægter - herunder indtægten fra fleksjobbet - til fordel for familien. M har forklaret, at han tænkte på kompensationsaftalen, da fleksjobaftalen blev indgået, men at han ikke bragte spørgsmålet om, hvorvidt kompensationsaftalen fortsat skulle være gældende, på bane.

Efter det således foreliggende finder skifteretten ikke, at M har godtgjort, at fleksjobaftalen er en bristende forudsætning for kompensationsaftalen. Kompensationsaftalen er således ikke af denne grund ugyldig.

Efter parternes skatteregnskab for 2013 havde de med udgangen af 2013 en samlet egenkapital på 9.576.228 kr. Det er ubestridt, at H ikke havde nogen formue ved parternes samlivsophævelse i begyndelsen af 2014, hvorfor egenkapitalen fuldt ud eller i det væsentlige må antages at tilhøre M . Herefter og efter samlivets og ægteskabets varighed samt sagens oplysninger i øvrigt finder skifteretten ikke, at betingelserne i aftalelovens § 36 for helt delvist at tilsidesætte kompensationsaftalen er til stede.

Da parternes kompensationsaftale herefter ikke er ugyldig, og idet der er enighed om, at H principale påstand talmæssigt er opgjort i overensstemmelse med kompensationsaftalen, tages H principale påstand til følge med procesrente fra den 31. juli 2014.

Vedrørende sagsomkostninger:

Statskassen skal betale sagsomkostninger til H med 70.000 kr. Beløbet er til dækning af udgiften til den beskikkede advokat og er fastsat henset til sagens resultat, karakter og forløb.

Efter sagens udfald og efter det anførte om M egenkapital ved udgangen af 2013 sammenholdt med, at værdien af værdipapirer og likvide beholdninger i den private balance i skatteregnskabet for 2013 er ansat til henholdsvis 3.540.170 kr. og 459.041 kr., pålægges M at erstatte statskassens udgifter ved den fri proces med 140.000 kr., jf. retsple-

jelovens § 332, stk. 2. 70.000 kr. vedrører udgiften til den for
beskikkede advokat, og 70.000 kr. vedrører sagsomkostningerne til

Thi kendes for ret:

skal inden 14 dage til betale 1.016.938 kr.
med procesrente fra den 31. juli 2014.

Statskassen skal inden 14 dage betale 70.000 kr. i sagsomkostninger til
til dækning af udgiften til den beskikkede advokat.

skal inden 14 dage betale 140.000 kr. i sagsomkostninger
til statskassen.

Trine Riise

Udskriftens rigtighed bekræftes.
Retten i Viborg, den 2. november 2015.

Ketty Nyrup Therkildsen, Retsassistent

DOM

afsagt den 9. september 2016 af Vestre Landsrets 10. afdeling (dommerne Linda Hangaard, Poul Hansen og Christian Ditlev Hindkjær (kst.)) i ankesag

V.L. B-1848-15

(advokat Marie Rud Hansen, Silkeborg)

mod

(advokat Kirstine Kryger Dyckjær, Aarhus)

Skifteretten i Viborg har den 2. november 2015 afsagt dom i 1. instans (rettens nr. BS SKSæ-1297/2014).

Påstande

For landsretten har appellanten, , gentaget sin påstand for byretten om frifindelse og har subsidiært påstået frifindelse mod betaling af et mindre beløb.

Indstævnte, , har påstået dommen stadfæstet.

subsiidiære påstand er nedlagt for det tilfælde, at landsretten finder, at er berettiget til et beløb i særejekompensation, jf. ægtefælleskiftelovens § 67.

har haft fri proces for landsretten.

Supplerende sagsfremstilling

Der er for landsretten fremlagt en række bilag, som er indhentet fra _____, hvor advokat XX, som rådgav parterne i forbindelse med oprettelse af ægtepagten, da var ansat.

I time/sagsoplysning fra _____ er anført tre møder, den 14. marts 2006, 7. april 2006 og 23. juni 2006.

I et brev af 14. marts 2006 fra advokat XX til M hedder det bl.a.:

"Idet jeg henviser til dagens behagelige møde, bekræfter jeg for god ordens skyld, at I nærmere overvejer, i hvilket omfang _____ i løbet af ægteskabet kan oparbejde et mål af medejerskab til landbrugsejendommen eller erhverve ret til et mål af kompensation for den indsats, hun igennem tiden yder i bedriften og hjemmet."

Der er fra _____ indhentet tre udkast til ægtepagten, hvoraf det seneste er enslydende med det, der blev underskrevet den 7. april 2006 af parterne.

I det første udkast var intet anført om medejerskab for eller kompensation til H. Det andet udkast var stort set identisk med det, der blev den endelige udgave, bortset fra, at medejerskabet/kompensationen der var angivet til 2 %.

Forklaringer

M og H har afgivet supplerende forklaring for landsretten. Der er endvidere afgivet vidneforklaring af _____.

M har supplerende forklaret, at H deltog i arbejdet på gården, bl.a. med regnskaberne. Han skønner, at han nok har arbejdet gennemsnitligt 25 timer om ugen på gården i den periode, hvor han havde fuldtidsarbejde ved postvæsenet, dog mere i høsttiden. H har nok arbejdet ca. 5 timer om ugen på gården i denne periode. Efter februar 2010 arbejdede han fuldtids på gården. H tog sig fortsat af regnskabet og hjalp også af og til med at se til dyrene. Det sidste år, H boede på gården, arbejdede hun stort set ikke på denne. I forbindelse med oprettelse af ægtepagten var det hans indtryk, at H kun

ønskede et kompensationsbeløb, hvis de på et tidspunkt blev skilt. Ægtepagtens punkt 1.2. er udtryk for, at H kun skulle have kompensation for hendes arbejde i bedriften, ikke også for hendes arbejde i hjemmet. Han har stort set selv stået for istandsættelsen af gården gennem tiden. H har nok bidraget hertil med ca. 5 %, særligt med tapetsering. Den første ansættelseskontrakt blev tidsbegrænset, fordi H på oprettelsestidspunktet for denne var gravid. Udgifter til husholdningen blev delt mellem dem. Han betalte stort set alle de faste udgifter til el, vand og lignende. H bidrog med en mindre del bl.a. til tøj til sig selv og børnene. Det var fra hans side en betingelse for ægteskabets indgåelse, at der blev oprettet en ægtepagt med særeje. De har ikke under ægteskabet set på eller drøftet ægtepagten. Det var først, da de skulle separeres, at han kom til at tænke på, om han havde pligt til at betale H det beløb, der var aftalt i ægtepagten.

H har supplerende forklaret, at der ikke er ændringer i hendes personlige og arbejdsmæssige forhold. Kompensationsaftalen var et forslag fra advokat XX, og det var også ham, der formulerede den. Hun mente ikke, at det var rimeligt, at hun ikke skulle have en andel af gårdens værdi, hvis hun flyttede efter måske 10-20 år. Hun deltog allerede i arbejdet på gården, inden de blev gift, herunder med at køre traktor og give dyrene mad. Det var altid hende, der ordnede haven. Helt frem til 2010 var det hende, der så til kalvene hver morgen, hvilket måske tog ca. 1 time om dagen. Hun deltog også i det øvrige arbejde på gården. Nogle uger arbejdede hun 20-30 timer, andre uger kun 1 time hver morgen. Hun hjalp af og til med at køre traktoren frem, f.eks. når M skulle fælde træer. Hun stod også for arbejdet med bogføring og regnskab. Hun har derfor arbejdet noget mere end de 5 timer om ugen, som M forklarer. På grund af problemer i samlivet måtte hun have psykologhjælp i den sidste tid af deres samliv, og i denne periode hjalp hun ikke meget til på gården. M arbejdede nok 50-60 timer på gården efter marts 2010. Hun stod for ca. 25 % af arbejdet i forbindelse med istandsættelse af gården gennem tiden. Da hun var ansat hos M, udførte hun arbejde i ca. den tid, der er angivet i ansættelsesaftalerne. Hun har en gæld på 133.719 kr. ifølge årsopgørelsen for 2014. Da hun flyttede, medtog hun kun dele af indbo og køkkengrej. Hun brugte måske 1.000 kr. pr. måned på tøj til sig selv. Resten af hendes penge blev brugt til køb af mad, herunder også vin og øl, når de havde jagtselskaber, samt udgifter til børnene. Hun har betalt nogle af deres rejser. Hun mener, at gården blev vurderet til 12-13 mio. kr. i forbindelse med låneoptagelse, da M ville investere i aktier. Hun har ikke kendskab til, hvor meget M har af værdipapirer; det har ikke interesseret hende, da det er

hans særeje. Der var 32 ammekøer på gården, og de havde kalve, så derfor var der nok i alt 70-90 dyr på gården. Hun indfrie de den gæld, hun havde ved samlivets etablering, med sine egne penge. Operationen af hende, der blev udført i 2012, kostede i alt 65.000 kr., hvoraf hun selv betalte de 20.000 kr. Hun lånte 50.000 kr. af M da hun flyttede, og de penge har hun endnu ikke betalt tilbage.

Advokat XX har forklaret, at han i 2005 blev ansat som advokat hos i Silkeborg, hvilket han også var i 2006. Han mener ikke, at han havde udført advokatarbejde for M forud for arbejdet med ægtepagten. Af hans notater fra et indledende møde med parterne kan han se, at der blev drøftet både oprettelse af testamente og ægtepagt. Det var M's ønske, at slægtsgården blev bevaret, hvis parterne skulle gå fra hinanden, medens H ønskede at få andel i gården, hvis de gik fra hinanden. Det har aldrig været meningen, at ægtepagten skulle se ud som det første udkast, der kun var et "Grønberg-paradigma", og det var nok hans ide med skilsmisssærejet og kompensationsordningen, som blev resultatet. Ifølge hans notater er alt gennemgået meget grundigt med i hvert fald M, men han er ret sikker på, at H også var til stede under alle møderne. Han lavede også beregninger over, hvor meget beløbet, som H skulle have i tilfælde af separation eller skilsmisse, kunne blive. Han mener, at der var tale om 3 møder. Han kan ikke forklare, hvorfor der ikke også står H's "indsats i hjemmet" i punkt 1.2. i den endelige udgave af ægtepagten, således som der står i brevet af 14. marts 2006 fra ham til M. Det var både hendes indsats i hjemmet og i bedriften, der skulle kompenseres. Han mente og mener stadig, at ægtepagtens bestemmelser i punkt 1.2. og 1.3. er gyldige, ellers ville han selvfølgelig ikke have foreslået det. Der var ingen uenighed om, at H skulle kompenseres, hvis ægteskabet ikke holdt. Dette var M også enig i.

Procedure

H har ikke for landsretten gjort gældende, at hele ægtepagten skal tilsidesættes, hvis kompensationsbestemmelsen tilsidesættes, men har gjort gældende, at hvis kompensationsbestemmelsen i ægtepagten tilsidesættes, er hun berettiget til et kompensationsbeløb efter ægtefælleskiftelovens § 67, som passende kan fastsættes til 1.016.938 kr. med procesrente fra den 31. juli 2014.

M har for landsretten til støtte for sin subsidiære påstand gjort gældende,

at det beløb, som H eventuelt er berettiget til i medfør af ægtefælleskiftelovens § 67, er mindre end 1.016.938 kr.

Parterne har i øvrigt i det væsentlige gentaget deres anbringender for byretten og har procederet i overensstemmelse hermed.

Landsrettens begrundelse og resultat

Dommerne Linda Hangaard og Christian Ditlev Hindkjær udtaler:

Det fremgår af punkt 1.1. i parternes ægtepagt, at der er aftalt fuldstændig skilsmisssæreje.

Af ægtepagtens punkt 1.2. og 1.3. fremgår, at H efter 3 års ægteskab påbegyndte erhvervelsen af ret til en del af værdien af M's ejendom som kompensation for den indsats, hun igennem tiden ydede i bedriften, samt at compensationen på tidspunktet for en eventuel separation eller skilsmisse skulle beregnes som 2 ½ % af den seneste offentlige vurdering for hvert år efter det 3. år efter ægteskabets indgåelse, dog maksimalt 50 %.

Under hensyn til indholdet af brevet af 14. marts 2006 fra advokat XX til M og til måden, hvorpå kompensationsbeløbet skal beregnes, kan det ikke lægges til grund, at kompensationsbeløbet alene har karakter af krav på betaling for udført arbejde for M's landbrugsbedrift. Det bemærkes herved, at beløbets størrelse ved aftalens indgåelse var helt uvis, idet compensationen skulle beregnes af en fremtidig ejendomsvurdering.

Aftalen i ægtepagtens punkt 1.2. og 1.3. er således reelt en aftale om kompensation ved separation eller skilsmisse og fraviger dermed retsvirkningerne af den formueordning om skilsmisssæreje, som parterne har valgt i ægtepagten. Denne fravigelse har ikke hjemmel i retsvirkningslovens § 28 og er derfor ugyldig.

Under hensyn til sagens samlede omstændigheder, herunder ægteskabets varighed og ægtefællernes formueforhold finder vi, at H har krav på godtgørelse efter ægtefælle-

skiftelovens § 67 for ikke at blive stillet urimeligt ringe i økonomisk henseende. Godtgørelsen fastsættes skønsmæssigt til 200.000 kr. med procesrente fra sagens anlæg den 19. september 2014.

Dommer Poul Hansen udtaler:

Efter vidneforklaringen fra [H] lægger jeg til grund, at ægtepagten, der som også anført af skifteretten er klar og overskuelig, er indgået efter grundig vejledning af begge parter, som da var enige om indholdet af denne.

Også efter bevisførelsen for landsretten lægger jeg endvidere til grund, at [H] i et ikke ubetydeligt omfang har deltaget i arbejdet på gården gennem alle årene, fra før parterne indgik ægteskab, dog efter det oplyste i mindre grad, da [M] ophørte med sit arbejde ved postvæsenet. Bestemmelsen i ægtepagtens pkt. 1.2. og 1.3. havde i det væsentlige til formål at fastsætte størrelsen af [H]'s krav på betaling for det arbejde, hun havde udført og fortsat skulle udføre på gården under parternes samliv.

Retsvirkningslovens § 28 findes ikke at være til hinder for, at parter indgår aftaler om aftrapning af et særeje. Den omstændighed, at aftalen angår en bestemt procentdel af den seneste offentlige vurdering af ejendommen, giver ikke grundlag for at anse aftalen i pkt. 1.2. og 1.3. i ægtepagten for at være i strid med præceptive lovregler om ægtefællers formueordning og dermed ugyldig. Den omstændighed, at [H] i en del af perioden modtog et beløb i løn fra [M], hvoraf kommunen refunderede 2/3, giver ikke grundlag for at komme til et andet resultat.

Med disse bemærkninger og af de grunde, der i øvrigt er anført af skifteretten, stemmer jeg for at stadfæste dommen.

Der afsiges dom efter stemmeflertallet.

Begge parter havde fri proces under sagens behandling i skifteretten, og det fremgår af retsbogen af 2. november 2015 fra Retten i Viborg, at statskassen har betalt salæret til den for [H] beskikkede advokat for dennes arbejde for byretten.

Efter sagens udfald og forløb skal ikke erstatte statskassens udgifter til fri proces for skifteretten, og statskassen skal betale delvise sagsomkostninger til for landsretten med 79.920 kr.

Beløbet omfatter 19.920 kr. til retsafgift og 60.000 kr. til advokatbistand.

Beløbet til dækning af udgifter til advokatbistand er inkl. moms, da ikke er momsregistreret. Landsretten har ved fastsættelsen af beløbet lagt vægt på sagens økonomiske værdi og dens omfang for landsretten.

T h i k e n d e s f o r r e t:

skal til betale 200.000 kr. med procesrente fra den 19. september 2014.

Statskassen skal betale sagens omkostninger for landsretten til med 79.920 kr.

Ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for skifteretten til den anden part eller til statskassen.

Det idømte skal betales inden 14 dage.

De idømte sagsomkostninger forrentes efter rentelovens § 8 a.

Linda Hangaard

Poul Hansen

Christian Ditlev Hindkjær
(kst.)

Udskriften udstedes uden betaling.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Vestre Landsret,

Viborg den 9. september 2016

Helle H. Nielsen

sektionsleder